

Türkiye Ekonomisinin Dönüşümü, Avrupa Birliği Süreci ve TEPAV Faaliyetleri

Güven Sak

Ankara, 30 Ekim 2006

Gündem

- Dönüşüm sürecinin unsurları
- Dönüşüm süreci Türkiye için ne ifade ediyor?
- Odaların bu süreçte işlevi ne olabilir?
- TEPAV neler yapıyor?

Dönüşüm Sürecinin Unsurları

- **Dönüşüm gereği:** Önlenemez / engellenemez bir risk olarak Asya'dan yükselen rekabet
- **Dönüşüm kapasitesi:** Türkiye'nin hızlı dönüşebilme kapasitesi: nüfus ve işgücü trendleri
- **Dönüşüm aracı:** Dönüşüm mekanizması olarak AB genişleme süreci

Yeni bir dünya düzenine doğru..

- Gelişmiş ülkeler dünya nüfusunun sadece %15.3'üne sahip olsalar da toplam GSMH ve ihracatta aslan payına sahipler.
- Ancak bu durum değişiyor.
- Gelişmiş ülkeler, özellikle de AB, zamanla yavaşlıyor. Gelişmekte olan Asya ise hızla yakınsıyor.
  - Özellikle Asya ekonomilerinin ihracat performansı çok dikkat çekici.

	Gelişmiş ekonomiler	ABD	Euro Alanı (AB)	Gelişmekte olan ülkeler	Doğu Asya
Dünya GSMH'sinde pay (2005)	52,3%	20,1%	14,8%	47,7%	27,1%
Dünya nüfusunda pay (2005)	15,3%	4,7%	4,9%	84,7%	52,3%
Ortalama GSMH artış hızı (1988-1997)	2,9%	3,0%	-----	4,1%	7,9%
Ortalama GSMH artış hızı (2002-2005)	2,5%	2,9%	1,5%	6,8%	8,4%
Ortalama İhracat artış hızı (2002-2005)	5,0%	3,8%	3,4%	11,1%	16,3%

AB: Kaybedilen Rekabet Gücü

- Yaşlanan Nüfus
- Esnek olmayan İşgücü Piyasası
  - İşe Alma ve İşten Çıkarmalarda Zorluk
  - Çalışma saatleri ve istihdam mevzuatında katılık

Ülke	İmalat Sanayinde kişi başına düşen katma değer (1)	Kişi başına düşen işgücü maliyeti (2)	İşgücü maliyetine düşen imalat sanayi katma değeri (1/2)
Britanya	55.888	29.335	1,91
Fransa	54.859	25.957	2,11
İtalya	46.830	18.524	2,53
Almanya	50.728	18.485	2,74
ABD	117.446	35.910	3,27
Hindistan	5.061	1.356	3,73
Güney Kore	67.092	14.971	4,48
Malezya	17.884	4.404	4,06
Çin	5.662	1.068	5,30

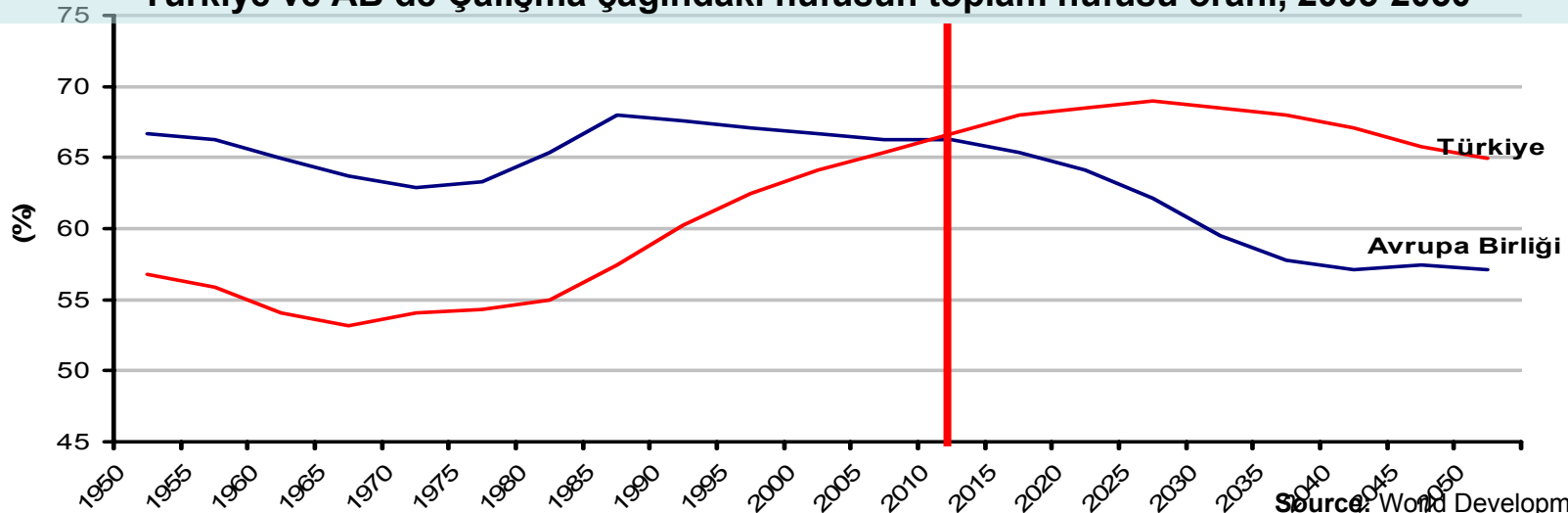
Ne yapmalı?

- Yükselen küresel rekabet dalgası karşısında, hızlı intibak gereği -- hem Türkiye, hem de AB için.
- Genişleme süreci AB'nin intibak mekanizması.
- AB müzakere süreci Türkiye'nin intibak mekanizması.

Dönüşüm Türkiye için nedir? (1)

- Genç nüfusu **bir an önce beceri sahibi** kılmaktır.
- Türkiye'de çalışan nüfusun toplam nüfusa oranı önemli bir artış trendine girmiştir.
- Demografik eğilimlerin risk değil fırsat olması için gerekenler:
  - ➔ İşgücüne katılım oranlarının yükseltilmesi
  - ➔ İşgücü verimliliğinin artırılması

Türkiye ve AB'de Çalışma çağındaki nüfusun toplam nüfusa oranı, 2005-2050

Dönüşüm Türkiye için nedir? (2)

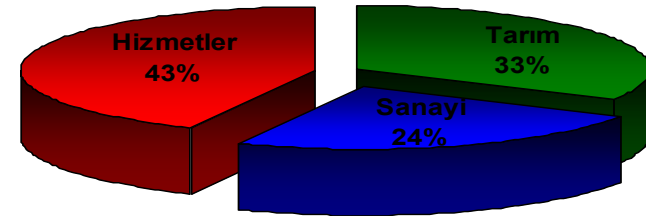
- Ağırlığın tarımdan hizmetler ve sanayi sektörlerine **hızlı** kaydırılmasıdır — Yükselen küresel rekabet hız gerektirmektedir.
- Türkiye’de, tarımın ekonomideki payı küçülmek zorundadır.

Ekonominin modernleşmesi kaçınılmaz olarak tarımın küçülmesine yol açıyor

- AB'ye katılım sürecinin başında bir çok ülke Türkiye'nin ekonomik yapısına benzer bir durumdaydı.
- Avrupa Birliği tüm üye ülkelerde yapısal dönüşümü hızlandırdı.

Türkiye'de İstihdamın Sektörel Dağılımı, 2004

AB ülkelerinin AB'ye katıldıkları zamanki ve 2001'de ekonomik yapıları

	Katılımdan önce			Katılımdan Sonra		
	1981	1986	1986	2001	2001	2001
	Yunanistan	Portekiz	İspanya	Yunanistan	Portekiz	İspanya
Tarım	31	22	16	16	12	6
Sanayi	29	34	32	23	35	31
Hizmetler	40	44	52	63	53	61

Dönüşüm Türkiye için nedir? (3)

- Şirketler kesiminde kurumsallaşmadır.
- Başlangıçtaki üyelerin tersine (Almanya, Fransa gibi) Türkiye'deki özel sektör ikili bir yapıyı içinde barındırmaktadır: Geleneksel olanla modern olan iç içedir.
- Sektör bazında modern olan zaten güç kazanmaya başlamıştır -- Hızlı Tüketim Malları sektörü

Dönüşüm Türkiye için nedir? (4)

- Şirketler kesimindeki kurumsallaşma veya modernleşme normal-üstü büyümenin önkoşuludur.
- Kurumsallaşma kayıt içine girmektir.
- Kurumsallaşma şirketlerin büyümeye başlamasıdır.
- Kurumsallaşma olmadan, banka kredisi ve / veya doğrudan yabancı yatırım olmaz.

Gelişmiş ülkeler düzeyine yakınsamak mümkün görünüyor, ama...

Yeni AB üyesi ülkeler	1995	2003	β = Yakınsama hızı (her sene kapanan milli gelir farkı (%))
	AB 15'in kişi başına milli gelirine oranı (%)		
Estonya	32.8	50.5	3.8
Macaristan	45.7	54.4	2.2
Letonya	25.3	38.3	2.4
Litvanya	30.9	43.7	2.5
Polanya	35.6	42.5	1.4
Slovakya	43.2	50.4	1.7

Türkiye

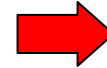
AB 25'in kişi başında milli gelirine oranı (%)

	2004	2015	β = Yakınsama hızı
İyi durum senaryosu	29.1	40.4	1.5

Türkiye

(reel kur değerlendirilmesiyle)

	2004	2015	β = Yakınsama hızı
İyi durum senaryosu	29.1	50.1	2.6

Bu perspektifte, Türkiye'nin aradaki gelir farkını kapatabilmesi yaklaşık **27** yıl sürecektir.

İyi durum senaryosunda, yıllık büyüme oranı %6 olarak varsayılmaktadır.

Odaların işlevi ne olabilir?

- AB'ye katılım sürecinde hem kaybedenler var, hem de kazançlar var
- AB'ye üyelik yolunda reformların hem bir maliyeti, hem de getirisi var
  - ilk dönemlerde maliyetler ağır basacak
    - ilerleyen dönemlerde getiriler

Hızlı dönüşüm sorunsuz olmaz

- Hız, yükselen rekabet karşısında önemlidir. Bu nedenle hızdan vazgeçilemez.
- Net istihdam yaratmak için büyümenin uzun dönem ortalamalarının üzerinde bir hızda olması önemlidir.
- Ancak her alanda kaçınılmaz olan kurumsallaşmanın ve dönüşümün (iş dünyası dahil) zorluğu ortadadır.
- Ama dönüşüm maliyetlidir.

Oda sistemi, içeride sağlam bir mutabakat sağlama mekanizmasıdır

- AB müzakere süreci hem içeride hem dışarda müzakere edilecektir.
- Özellikle içeride yapılacak müzakerelerde mutabakat mekanizması odalardır.
- Sancının süreci durdurmaması için sağlam bir mutabakat mekanizmasına ihtiyaç vardır.
- Mutabakat mekanizması, yerel temsil kabiliyetine ve merkezi koordinasyon mekanizmasına sahip olmalıdır.
- TOBB bu açıdan bir şanstır.

Oda sistemi, dışarıda da sağlam bir mutabakat sağlama mekanizmasıdır

- TOBB'un dış bağlantıları.
- Oda sistemleri her yerde vardır.
- Odalar ilgili ülkelerde önemli bir işleve sahiptirler. Kıta Avrupası sisteminde zorunlu üyelik sistemi vardır.
- Türkiye'nin sistemi ile Fransa'nın sistemi aynıdır.
- Ortak iktisadi çıkarlar, ortak davranmayı kolaylaştırmaktadır.

Odaların bu süreçte rolü nedir?

- Şu anki değil, on yıl sonraki dünya, AB ve Türkiye hakkında **farkındalık** yaratmak
- **Kamu-özel sektör politika diyalogunda** rol almak, özel kesimin çıkarlarını temsil etmek-Sanayi politikası.
- Şirketler kesiminin dönüşüm sürecindeki **hizmet ihtiyaçlarının saptanması** ve şirketler kesimine destek verecek mekanizmaların oluşturulması -AB süreci.

Ancak bunun için kapasite gerekir.

- 2001 yılından beri yürüyen çalışmalar bu kapasiteyi inşa etmek içindir.

- Eurochambers ile başlatılan Oda Geliştirme programı
- Dünya Bankası-TEPAV işbirliğinde politika diyalogu kapasitesi çalışmaları
- TEPAV ve TOBB-ETÜ yerel kapasite inşa çalışmaları

TEPAV Nedir? Neler Yapıyor?

- Sivil Toplum Kuruluşu değildir. Düşünce üreten bir kuruluştur.
  - “Bağımsız yapıda kurulması” kararı
- STK’dır ama kamu ile birlikte çalışır. Politika analizi yapar, ortak düşünme platformu oluşturur.
- Amaç, günlük olayları anlık kararlarla karşılama geleneğini kırmak, günlük olaylara uzun vadeli ve üzerinde önceden düşünülmüş bir perspektiften bakabilmektir.
- Türkiye özellikle son dönemde acil kararları etraflıca düşünmeden almaktadır.
  - “Stratejik Derinlik” kararları.

TEPAV Projelerinin Anlamı

1. Türkiye ekonomisinin AB'ye bütünleşmesinin etkilerini anlamaya yönelik çalışmalar.
2. AB'deki tartışmalara bir Avrupalı olarak katılarak AB'nin dönüşümünü takip etme amacı.
3. Türkiye'nin bölgede bir çekim merkezi olmasını sağlayacak ("soft-power"ı geliştirmeye yönelik) projeler
4. Yerel kalkınma atılımlarının önem kazandığı bir dönemde yerel kapasite inşasına yönelik projeler (Bölgesel kalkınma ajanslarının işlerliği)
5. Sağlanan istikrar ortamının sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik faaliyetler

I. AB ile bütünleşmenin iktisadi etkileri

- Türkiye ekonomisi nasıl değişiyor?
  1. Sanayi Politikası Çalışmaları
  2. Yatırım Ortamı Değerlendirme Projesi
  3. Hizmetler Sektörü Analizi Projesi
  4. Yüksek Öğretim Sektörü Projesi
- AB, ekonomimizin işleyişini nasıl etkiler?
  5. Etki analizi çalışmaları

Örneğin

1. Sanayi Politikası Çalışmaları

DPT ile

- Amaç:
  - Türkiye'nin küresel ekonomiye entegrasyonu ile ilgili kafa karışıklığını gidermek
  - Önümüzdeki dönemde tasarlanacak sanayi politikalarının çerçevesini belirlemek
  - Kurulacak diyalog mekanizmalarının gündemini doldurmak
- Faaliyetler:
  - DPT ile beraber Sanayi Politikaları Özel İhtisas Komisyonu çalışmaları yürütüldü
  - Sanayi Politikaları Raporu hazırlandı
- Yaratılan Etki:
  - Bu konuda Türkiye'de ilk referans rapor haline geldi
  - Kamuya ve medyaya rapor tanıtıldı
  - Geniş çaplı farkındalık kampanyası

II. AB içi tartışmalara katılma amaçlı projeler

- OECD Forum 2006
  - OECD Bakanlar Zirvesiyle aynı zamanda gerçekleştirilen konferansta ORTA DOĞU başlıklı bir oturum organize edildi
  - Brookings, OECD, Arab Reform Initiative, Japonya ve Mısır hükümetleri katılımı
- “AB Ekonomisinin Geleceği” konulu toplantı
  - Center for European Reform’un Oxford’da organize ettiği toplantıya katılım

III. Türkiye'nin bölgedeki çekim gücünü artıracak AB'ye anlatılacak projeler

1. Ankara Forumu'nun oluşturulması.
2. Gazze'de Filistin Serbest Sanayi Bölgesi'nin işletime açılması
3. Türkiye için Kafkasya-Karadeniz Stratejisi
4. İpek Yolu'nun yeniden canlandırılması

Örneğin

III.4. İpek Yolu Projesi

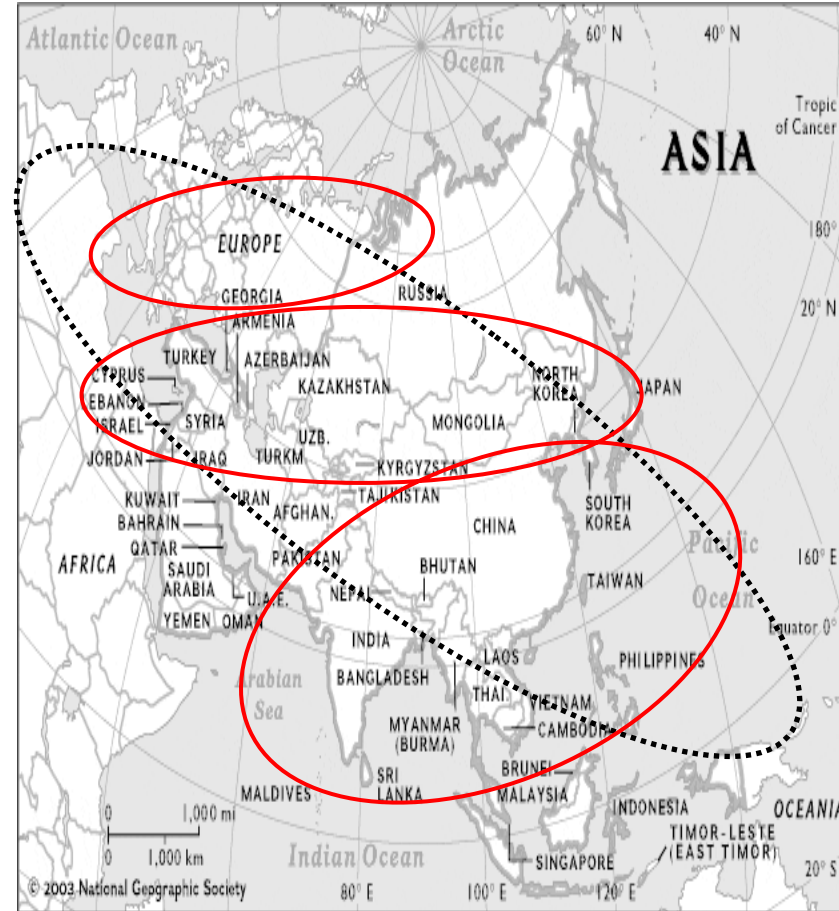
TOBB ve IRU ile

■ Amaç

- Avrasya'nın bir ucunda gelişmiş Avrupa, diğer ucunda küresel ekonomik büyümenin lokomotifi Çin var.
- Çin'in yarattığı ekonomik fazladan sadece sınırlı sayıda ülke yararlanıyor.
- Avrupa ve Çin arasında kalan Orta Doğu Bölgesi ve Orta Asya Cumhuriyetleri küresel ekonomiye entegre olamamış durumda.
- Çin ile Avrupa arasında karayolu taşımacılığında Türkiye köprü konumunda olmalı.

■ Faaliyetler

- IRU merkezi'nde yapılan yoğun brifing programı
- TOBB – TAIEX: AB Karayolu Altyapısı Semineri
- TOBB – Yuvarlak Masa toplantıları
- Araştırma ve teknik analiz faaliyetlerine başlandı.

IV. Yerel kalkınma için kapasite inşası

1. Yerel Yönetimler eğitim seminerleri
2. Yerel ve ulusal medya eğitim projeleri
3. Yerel akademik gündemin şekillendirilmesi
4. Politika tartışmalarına referans çalışmalar ve tartışma platform (AB süreci ile bağlantı, kamu yönetimi reformu ile bağlantı, ulus üstü bölgesel ekonomik ilişkiler)

V. İstikrar Ortamının Sürdürülebilirliği

1. Kıbrıs Çalışmaları

■ Amaç:

- Kıbrıs Sorunu'nun, Türkiye'nin katılım müzakerelerini sekteye uğratmaması için ara çözüm alternatifleri yaratmak
- Annan Planı referandumu sonrasında yeni parametreler ve yeni politikalara ihtiyaç var.
- Ekonomik ambargo ve izolasyonların hukuki ve siyasi zemininin yeniden gözden geçirilmesi

2. Mali İzleme Faaliyetleri

■ Amaç:

- Uzun yıllar yakalanmış makroekonomik istikrarın korunması ve bunun temel araçlardan mali disiplinin devam ettirilmesi
- Mali gelişmeleri yakından takip etmek
- Kamuoyunu bilgilendirmek

Sonuçlar

- Türkiye ekonomisi dışarıdan gelen bir rekabet baskısı altında değişmek zorundadır.
- AB müzakereleri, bu dönüşüm sürecini yönetmek için bir fırsattır.
- Dönüşüm sancılıdır.
- Odalar bir mutabakat sağlama mekanizması olarak önemlidirler.
- Bu işlevi hakkıyla üstelenebilmek için kapasite inşası gerekmektedir.

Teşekkürler

www.tepav.org.tr